

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ستر قدم های زن در نماز

(ترجمه)

پرسش

السلام علیکم ورحمت الله وبرکاته!

حکم ستر قدم های زنی که در خانه نماز می خواند چیست؟ آیا لازم است که زنان قدم های خویش را در نماز بپوشانند؟ چون ستر عورت از شرایط نماز است.

پاسخ

وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاته!

در پاسخ به پرسش "قدم زن عورت است" که مرتبط به این پرسش است چنین بیان نموده بودیم:

۱- قدم زن عورت است، و زن باید قدم های خود را بپوشاند و دلیل بر این ادعا این قول الله سبحانه وتعالی است که الله سبحانه وتعالی در رابطه به لباس زن می فرماید:

(يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ)

[احزاب: ۵۹]

ترجمه: ای پیامبر! به همسران و دختران خود و به زنان مومن بگو که جلابیب های خود را جمع و جور و بر خویش فرو افکنند تا این که (از زنان بی بندوبار و آلوده) دست کم باز شناخته شوند و در نتیجه مورد اذیت و آزار (اوباش) قرار نگیرند.

یعنی جلابیب های خود را تا پایین بپوشانند و "ارخاء" (آویزان کردن) در کلمه ی "یدنین" (فروافگندن) پوشانیدن متحقق نمی شود؛ مگر این که جلابیب باید تا قدم ها برسد یا حد اقل قدم ها را بپوشاند؛ اگر قدم ها با جوراب یا بوت پوشیده بود، "ارخاء"

با رسیدن جلباب تا قدم ها متحقق می شود و اگر با جوراب یا بوت پوشیده نبود، واجب است که جلباب باید تا زمین برسد تا این که قدم ها را بپوشاند و به این معنی است که قدم ها عورت اند.

۲- از ابن عمر رضی الله عنهما روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خِيَلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ فَكَيْفَ يَصْنَعْنَ النِّسَاءُ بِذِيُولِهِنَّ قَالَ يُرْخِضْنَ شِبْرًا فَقَالَتْ إِذَا تَنَكَّشِفَ أَقْدَامَهُنَّ قَالَ فَيُرْخِضُهُنَّ ذِرَاعًا لَا يَرِدُنَّ عَلَيْهِ»

(رواه ترمذی)

ترجمه: الله سبحانه و تعالی در روز قیامت به کسی نگاه نمی کند که از روی تکبر لباس اش را بر روی زمین بکشد، ام سلمه رضی الله عنها پرسید: پس زن ها با لباس شان چه کنند؟ فرمود: به اندازه ی یک وجب آویزان کنند. ام سلمه گفت: اگر باز هم قدم های شان معلوم شود چه؟ فرمود: در این صورت به اندازه ی یک ذراع آویزان کنند و نه بیشتر از آن.

حدیث بر این امر دلالت دارد، بالای زن واجب است که قدم هایش را بپوشاند و ام سلمه رضی الله عنها تنها با آویزان کردن لباسی که از پایین یک وجب می ماند، اکتفا نمی کرد، از ترس این که در هنگام راه رفتن مبدا قدم هایش نمایان شود و خاصناً هنگامی که پابرهنه باشد، چنان چه در روزگار سابق این عمل زیاد اتفاق می افتاد، پس رسول الله صلی الله علیه وسلم اجازه می داد، لباسی را بپوشند که به اندازه ی یک ذراع باشد نه بیشتر از آن. علت آن در حدیث چنین واضح است:

«...إِذَا تَنَكَّشِفَ أَقْدَامَهُنَّ...»

ترجمه: ...اگر قدم های شان معلوم شود...

۳- برای معلومات مزید رأی حضرت امام ابوحنیفه رحمة الله علیه نیز وجود دارد که به جواز ظاهر ساختن قدم های زن دلالت می کند؛ زیرا رأی وی در تفسیر این قول الله سبحانه و تعالی است:

(وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا)

ترجمه: زینت های خود را آشکار ن سازند، مگر آن چه ظاهر می شود.

این رأی بیان می کند که آن چه ظاهر می شود، تنها "روی" و "دست ها" نیست؛ بلکه "قدم ها" را نیز شامل می شود؛ اما چنان چه قبلاً ذکر کردیم، این رأی برای استدلال آیت کریمه و حدیث بخاری ترجیح داده شده است، باز هم الله سبحانه و تعالی عالم و حکیم است. (منبع: متن پاسخ قبلی) و این چیزی است که در حیات عامه (زنده گی روزمره) تبنی کرده ایم، بنابر این برای زن بیرون شدن از خانه در صورتی که قدم هایش برهنه باشد، جایز نیست؛ بلکه باید قدم های خویش را بپوشاند. چنان چه در فوق بیان کرده ایم؛ یعنی بر خود جلباب های خود را تا پایین بپوشانند، و "ارخاء (آویزان کردن)" در کلمه های "یدنین (فروافگندن)" پوشانیدن متحقق نمی شود؛ مگر این که جلباب باید تا قدم ها برسد یا حد اقل قدم ها را بپوشاند؛ اگر قدم ها با جوراب یا بوت پوشیده بود "ارخاء" با رسیدن جلباب تا قدم ها متحقق می شود و اگر با جوراب یا بوت پوشیده نبود، واجب است که جلباب باید تا زمین برسد تا این که قدم ها را بپوشاند و به این معنی است که قدم ها عورت اند.

باقی می ماند موضوع "ستر قدم های زن در نماز" در این خصوص باید گفت: از جمله شروط صحت نماز، ستر عورت است. بنابر این نزد ما راجیح و بهتر این است که ستر (پوشانیده بودن) قدم های زن در نماز واجب و لازمی است؛ اما حضرت امام ابوحنیفه رحمة الله علیه بر این نظر است که قدم های زن عورت نیست و در کتاب "شرح مختصر الطحاوی" (تألیف احمد بن علی ابوبکر الرازی الجصاص الحنفی" متوفی ۳۷۰ هـ.ق) مسأله عورت زن در نماز چنین بیان

شده است: «حضرت ابوجعفر می فرماید که زن در نماز باید تمام بدن خود را بپوشاند؛ مگر صورت(روی) دست ها و قدم های خویش را. حضرت ابوبکر می فرماید: چون که تمام بدن زن عورت است، برای مرد اجنبی نظر کردن به آن حرام است؛ مگر به همین سه عضو مذکور(روی، دست و پا). و دلیل بر این آیت ذیل است:

(وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا)

ترجمه: زینت های خود را آشکار نسازند؛ مگر آن چه ظاهر می شود.

روایت کرده اند که مراد از زینت سرمه و انگشتر است و این دلالت بر عورت نبودن دست ها و روی زن می کند. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است:

«لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ الْحَائِضِ إِلَّا بِخَمَارٍ»

ترجمه: الله سبحانه و تعالی نماز دختر بالغ را قبول نمی کند؛ مگر با روسری(چادر).

و این دلالت بر عورت بودن "سر" زن می کند، و چیزی که عورت باشد، ستر(پوشانیدن) آن در نماز واجب است. «دست، صورت و قدم های زن عورت نیست، از این جهت ستر آن ها در نماز لازمی نیست.» (منبع: متن کتاب شرح مختصر طحاوی) و این امر(وجوب ستر قدم های زن در نماز) ترجیح داده شده نزد ما است؛ چنان چه در فوق ذکر نمودیم. و اما نمی خواهیم در این مسأله حکم تبنی نماییم؛ چون این مسأله عبادی است، از این رو بر زن حنفی مذهب لازم نیست که قدم های خویش را در نماز بپوشاند؛ اما نزد ما واجب بودن ستر قدم های زن در نماز راجیح است؛ چون قدم زن عورت است.

نتیجه گیری

۱) رأی(نظر) راجیح نزد ما این است که قدم های زن عورت است و این امر را در حیات عامه(زنده گی روزمره) تبنی کرده ایم. بنابر این برای زن جایز نیست که از خانه بیرون شود؛ مگر با جلبابی که قدم های آن را بپوشاند، برابر است که جلباب آن به زمین برسد، به اندازه بی که برای ستر قدم های آن، هنگام راه رفتن اگر پا برهنه بود(جوراب یا بوتی که قدم ها را بپوشاند، پوشیده بود) کافی باشد، یا جلباب آن تا جلگ آویزان باشد؛ در صورتی که جوراب های آن قدم ها را درست می پوشانید و این برای تحقق یافتن ستر قدم ها به صورت کامل است که آن عبارت از آویزان نمودن جلباب تا قدم ها است. چنان چه این موضوع را در کتاب "نظام اجتماعی در اسلام" بیان نموده ایم.

۲) ستر قدم ها در نماز: نزد ما واجب بودن ستر قدم های زن در نماز راجیح است؛ اما در این مسأله تبنی نمی کنیم؛ چون مسأله عبادی است. بنابر این برای زن حنفی مذهب واجب نیست که قدم های خویش را در نماز بپوشاند. این است نظر ما در مورد موضوع فوق. الله سبحانه و تعالی دانا و حکیم است.

برادر شما عطاء بن خلیل ابورشته

۲۷ جمادی الثانی ۱۴۳۸ هـ.ق

۲۶ مارچ ۲۰۱۷ م